

Please return.

Հրատարակութիւն Ամերիկահայոց Արեւելեան Թեմի Ազգային Առաջնորդարանի
A Publication of the Prelacy of the Armenian Apostolic Church of America

Volume III, Number 10
March, 1981

Մ. Խ. — Մեծ Պահոց առփիւ հրատարակութեան կուսամբ, Բաղնիքային, Ս. Յովնան Մանդակունի Հայ-
րապետի մէջ ճառը, քարգամարտութեամբ Եզնիկ Վ. Բայաջանի (Անթիլիաս, 1966):

Մանդակունի Հայ Եկեղեցւոյ երախտարժան հայրապետներէն մին է, Թարգմանչաց սերունդի կրտսեր
ներկայացուցիչներէն, եւ որուն անունը սերտօրէն կապուած է Վահանեանց յաղթական շարժման հետ:

Հայրենասէր, կորովի եւ քաջ հովուապետ մը՝ որ իր հայրապետութեան վերջին տարիները նուիրեց իր ժո-
ղովորդի հոգեւոր եւ բարոյական դաստիարակութեան, յատկապէս իր քարոզչութեամբ եւ ճանաչողով, որոնք կը
յատկանշուին իրենց լեզուով, կայծակնային ոգով, եւ մեղքը տեսնելու եւ գայն քաջաբար խարանելու յան-
դուգութեամբ: Այս վերջինը՝ առաքինութիւն մը, որմէ գուրկ եմք մեզմէն ալ, որք «նուագագոյն» քրիս-
տոնէութեամբ կը գոհանանք եւ կը փորձենք ամէն բան դիւրացնել, պարզացնել, յանուն . . . բայց խօսքը
տանք իրեն, Ս. Յովնան Մանդակունիին, եւ իր պատուերները դարձնենք յոյս եւ առաջնորդ՝ ապաշխարու-
թեան, գղջումի եւ ինքնամեղութեան այս գերազանց առիթով, որ Մեծ Պահոց կ'ընծայէ մեզի:

ԹՈՒՂԹ ԽԻՍՏ ՊԱՆՅՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Օգտակար, ազդեցիկ եւ կարեւոր են պահեցողու-
թեան խտուրտներն ու որկրամուտքեան ժուգլու-
թիւնը, մանաւանդ անոնց համար՝ որոնք մասնաւոր
գիտակցութեամբ կը մտնեն անոնց, եւ ճշմարտա-
պէս իրազեկ են պահեցողութեան շահաւէտ խտու-
թեան: Իսկ անոնք որ չեն զգուշանար անկէ, պէտք է
որ երկրի վրայ իսկ երեւելիներէն իմանան պարկեշ-
տութեան մաքրութիւնը եւ որովայնը լեցնելու վնասը:
. . . Ուրեմն, այսչափ մեծ է պահեցողութեան խոս-
տութիւնը եւ պարկեշտութեան առաքինութիւնը, որ
չղթայելով մարմնի բոլոր անդամները, կ'արգիլէ ա-
նոնց անպարկեշտ ցանկութիւններ եւ աղտոտ խոր-
հուրդներ ունենալը, եւ մերթ ընդ մերթ ալ՝ մտքի
խորհուրդներուն վրայ յարձակող դեւերը կը հալա-
ծէ, որոնք կը տքնին աղտոտել ու պղծել մաքրութեան
սիրտները: Վասնզի, խիստ պահեցողութիւնը երկաթէ
ջիղերու նման կը պահպանէ վարք ու կենցաղի առա-
քինութիւնները եւ հաւատքի ամրութիւնը. քանզի,
անհրաժեշտ անհրաժեշտ աշտարակ է թշնամիին դէմ եւ ա-
մուր պարիսպ սատանայի Խտուրտն դիմաց: Եւ ո-
րովհետեւ չափազանց կարեւոր է պահել առաքինու-
թիւնը մեր բնութեան համար եւ իր թերութիւնները
սրբազրելու տեսակէտէն, այս իսկ պատճառաւ Աս-
տուած երբ ստեղծեց մարդը, անոր բնութիւնը օտտեց
խիստ պահեցողութեամբ, եւ անոր տուաւ խտուրտ-
հուրդներն առաջին պատուիրանը, — չճշակել փոր-
ձութեան ծառէն: Եթէ նախամարդը պահեցողութեան
այս առաջին պատուիրանը պահէր, պիտի ժառանգէր
անսասան, անմահ եւ անմեղապիղ կեանք մը ու երկ-
նի եւ երկրի բարութիւնները: Վասնզի, շատ շատեր,
որոնք ենթադրուեցան խիստ պահեցողութեան, փրկ-
ուեցան բազում վիշտերէ:

Հարուի եւ որկրամուտքն ու արեցողներէն աւելի
պարտապան պիտի ըլլայ, որովհետեւ ամենագէտ
զԱստուածը տգէտ համարելով կեղծաւորութեամբ
մտտեցաւ կրօնքին:

Պահքը միայն կերակուր ուտելի-չուտելի չէ, այլ՝
խափանումն է մեղքերու: Պահք է, սակաւախօսու-
թիւնը եւ անտեղի չխօսիլը: Պահք է, աղքատութիւնը
եւ անընչասիրութիւնը. հոգ չընելը աւելորդ ստաց-
ուածքի համար, այլ՝ օրապահիկ ճարելն ու միայն
գայն խնդրելը Աստուծէ:

Պահք է նաեւ, պարկեշտութեամբ տեղը նստիլը եւ
պատահական կերպով չընելը հաճութիւնը եւ շարաշա-
հութեան համար: Պահք են, մարմնի վրայ խնամք չը-
տանելն ու առանց լուացքի եւ օծանելիքի անշքանա-
լը: Պահք է խարազանի հազուատներով ծածկելն
մարմնի մերկութիւնը եւ դիմանալը ցուրտին: Պահք
են, աչքերը պարկեշտացնելը անամօթ նայուածքնե-
րէն, սկանչելը՝ անպատկառ խօսքերէն, սիրտը՝ պիղծ
խորհուրդներէ: Պահք են, պատուի եւ իշխանութեան
համար հանգանակութեան չեղելը, չնախանձիլը, չը-
բարկանալը, չաղաղակելը, վրէժ չլուծելը, եւ իր ան-
ձը ընկերով առջեւ արդարացնել չլնալը: Պահք են,
ազա՛ն չըլլալը, մարդահաճոյ չըլլալը, եւ հազուատ-
ներով չպարծիլը: Պահք են խոնարհութիւնն ու հնա-
զանութիւնը եւ սուրբ սրտով ամէն ոք սիրելը: Պահք
է, միայն մեր բնութեան պէտք եղած քունը քաշելը:
Քունի ցանկութիւն պէտք չէ ունենանք: Պէտք է գո-
հանանք ինքնաբաւ քունով, եւ ապա մղուիմք գործի
կամ աղօթքի:

Ուրեմն, այս ամէնքը, կը կազմեն ճշմարիտ պահե-
ցողութիւնը, եւ աւելի կ'արժեն քան կերակուրներու
նուազեցումը, վերոյիշեալ բոլոր յորդորները կա-
տարելէ ետք միայն, պահեցողը պէտք է նաեւ նուա-
զեցնէ քանակը իր կերակուրներուն. եւ այս ոչ թէ բո-
լորն ալ իրարու նման, այլ իւրաքանչիւր ոք իր կա-
րողութեան չափով. ոմանք, մէկ օր, ուրիշներ՝ եր-
կու օր. ոմանք, երեք օրուան, ուրիշներ՝ եօթն օրե-
րու պարկեշտութեամբ կատարեն գայն, համեմատ ի-
րենց անձեռու զօրութեան: Ոմանք, շրտաբան շարով,
ուրիշներ ընդհանրով բաւարարուելով. ոմանք կտոր
մը հացով, ուրիշներ՝ աւելի շատով եւ հասարակ ա-
պուրն իսկ աւելցնելով: Ոմանք գինիէն կտրուեցան,
ուրիշներ թանապուրէն, իսկ ոմանք, հացաթող ըրին
եւ բացէ ի բաց հրաժարեցան համեղ կերակուրներէ
եւ համադրմանէ. բաւարարուեցան քիչ մը կերակու-
րով, ան ալ՝ պահելու համար իրենց կենդանութիւնը
եւ ոչ թէ մարմինը մեծցնելու եւ արիւնը աւելցնելու,
ինչ որ արտաբնականութիւնը կը գրգռէ: Փոխարէնը
պէտք է քիչ ուտել, քիչ խմել, քիչ քնանալ եւ անդա-
դար աղօթքի կենալ: Եւ մանաւանդ պարտաւոր ես
պահոց օրերուն, ստամոքսիդ արգիլած ուտելիքները
տալ աղքատներուն, որպէսզի դուն անօթեանս եւ ա-
նօթին յազենայ եւ քու մեղքերդ քաւուին: Այս է ու-
րեմն, սուրբ եւ աստուածահաճոյ պահքը եւ այսպի-
սով ընդունելի կ'ըլլան բոլոր վշտամբեր ճգնութիւն-
ները, որոնք կը բուժեն մեղքերով վիրաւորեալները,
կը փրկեն սատանայէն գերուածները, կը վերականգ-
նեն անօրէնութեամբ կործանեալները, ոտքի կը հա-
նեն ամբարշտութեամբ հիւանդացածները, կը սրբեն
պղծութեամբ աղտոտածները, կը լուսաւորեն մոլո-
րութեամբ խաւարեալները, կը մաքրեն եւ կ'արգա-
րացնեն պահեցողները ամէն տեսակի յանցանքներէ
եւ մեծապայծառ լուսով կը կանգնեցնեն Աստուծոյ
հաւատը եւ լուսաւոր բեմին առջեւ, ժառանգելու հա-
մար անանցանելի բարութեանց վայելչութիւնը մեր
Տիրոջ՝ Յիսուս Քրիստոսի հետ, որուն փառք, յա-
ւիտեանս:

Executive Coordinator of A.N.E.C.
Tours Mid and Northwest
Armenian Schools

Hourig Papazian-Sahagian, Executive coordinator of
the Armenian National Education Committee (A.N.E.C.)
recently visited the Armenian schools of three Mid and
Northwest cities in order to establish a closer working
relationship between A.N.E.C. and school personnel.

The early explorers of the Northwest territory of the
Armenian colonies were probably no more courageous
than the Armenian pioneer immigrants, who later set-
tled in towns and cities of that region: St. Louis, Granite
City, Chicago, Waukegan and Racine. As the American
explorers did before them, the Armenian pioneers also
blazed their trail in the New World, to rebuild their lives
in an unknown, foreign and often hostile land. The
American expedition teams used many means of sur-
vival; furs and trinkets for bartering, rifles, bows and
arrows for self protection. The early Armenians having
barely escaped the grim genocide in the homeland, came
armed solely with qualities familiar to all Armenians: a
great capacity for hard work, a deep faith in religious
and family values, and a determination to improve their
lot and to educate their children in English and Armenian.

In a few decades, the Armenians of Missouri, Illinois
and Wisconsin, were already making valuable contribu-
tions to American society. These achievements are
presently reflected in every area of American life; the
legislative, academic, professional and artistic, as well as
the technological, financial and commercial.

As waves of Armenian immigrants followed the early
settlers, communities underwent changes. However,
three institutions remained vital centers for the mainte-
nance of Armenian values: the Church, the one-day
language school and philanthropic societies.

Education and educators have occupied sanctified
positions in our culture since the creation of our alpha-
bet, as an ancient axiom testifies: "No Armenian Church
is complete without its Armenian School."

Granite City, Illinois

Rev. Khoren Habeshian, pastor of St. Gregory the Il-
luminator Church, and director-teacher of Granite City's
Mesrobian School, takes full advantage of the contem-
porary language and history textbook series recom-
mended by A.N.E.C. With the invaluable assistance of
his energetic family, all of whom have been involved
with the school throughout the years and with the help
of the hard-working Mesrobian School Board, under
the creative direction of Mary Bedian, the Church Board
of Trustees, and the A.R.S., Father Khoren has been
successful in enlisting the active cooperation of the en-
tire community. All children of the St. Illuminator
parish between the ages of 4 and 17, attend Armenian
School on Friday nights. Attendance is usually perfect
and community-wide; the growth potential of the
school, for the time being, is represented by one very
bright and popular baby!

The students of Mesrobian School have made great
strides in learning the language of their forefathers. Part
of this success can be ascribed to Rev. Habeshian, a
leading area intellectual, fluent in several languages, and
the recipient of advanced theological degrees from St.
Louis University, of the prestigious Missouri Synod.
Father Khoren utilizes another important educational
tool, Armenian music and song, by teaching a repertoire
of songs as an integral part of the curriculum. The
delight of his students is apparent in their enthusiastic
rendition of Armenian favorites, old and new.

Granite City Mesrobian School community, gives its
total commitment to its young people. Although small
in size and limited in financial resources, it nevertheless,
thinks and acts in heroic terms. Eight Mesrobian stu-
dents were awarded Camp Haiastan scholarships, while
a ninth was awarded a month's stay in a camp in Armenia.

Movses Khorenatzi, in defining quality vs. quantity,
referring to the size of Armenia, wrote, "Although our
garden plot is small, all the same, goods works are done
here." A perfect description of the model Granite City
Mesrobian School community.

Chicago/Glenview, Illinois

The Pastor of Chicago's All Saint's Church, the Very
Rev. Sarkis Antreassian, is also the Principal and instruc-

Letter To Vartan

The following letter, written by Eugenie Shehrian to her nephew Vartan is the first in a series of letters in which she reflects on various aspects of Armenian community life and attempts to clarify the specific role and particular difficulties that youth, like Vartan, must grapple with in order to live out their Armenian heritage.

Anooshig Vartan,

I was truly proud of you yesterday. I don't think you can guess exactly why. You may think I was proud because you came with us as we drove over seventy miles to attend an Armenian *Badarak* in Niagara Falls, New York. You are partly correct. I said partly, because we have been doing that many times a year for over twenty years and you have been coming with us for over thirteen years.

Through the years I have attended many inspiring and exalting services but yesterday's *Badarak* will always remain a vivid picture in my mind for as long as I live. I wish I were talented so I could paint it exactly the way it was. I will remember it not because the Bishop, clad in beautiful vestments, was at the altar instead of our usual priest, not because there were a few deacons singing by the altar instead of one deacon, not because the *Tebirk* sang well, not because your father was leading the choir and not because the church was full. All these have happened before. I was glad to see you there, in the choir, wearing the special *shabig*, standing beside your father. But, there was something else which brought tears to my eyes.

I was touched because I could see how hard it was for you to read and sing at the same time. As I was watching you I could not help thinking about the days when we were your age. It was so easy for us to sing the chants. We just knew them by heart. It had never occurred to me then that it was something to be learned. Singing the *Badarak* came natural to us in those days because we were in an all Armenian atmosphere. We always spoke Armenian, at home, in school, in the Sunday school and of course attended church services every Sunday and Saturday evenings. For us, even as young as we were, learning the church chants was effortless.

Yesterday I felt sorry for you as I watched you standing tall beside your father in an Armenian church and dilligently trying to sing and be a part of your heritage against so many odds.

I realize it is hard to learn Armenian chants when the music around you is not Armenian, when the language spoken is occasionally Armenian and television is such a tempting attraction. Yet, you were trying to sing with the choir.

Anoushig Vartan I want you to know that in this world the most important virtue of a man is his courage to try. I am sure you will be able to sing the *Badarak* fluently someday because you are sincerely trying. It really doesn't matter how soon you learn it. The important thing is to keep trying patiently. Someday you will find it inspiring and perhaps you too will say "Oh, it's easy; you just know it."

Now you know why I was your proud and loving

Eugenie Horkoor

Jan. 14, 1980

Rev. Arsen Hagopian Honored at Banquet

Sunday January 18, 1981 marked another milestone in the history of Philadelphia's St. Gregory the Illuminator parish. On this day, a testimonial dinner was held to honor Archpriest Rev. Arsen Hagopian, its pastor, on his twenty-five years of service to the community.

The day began with the offering of the Divine Liturgy by Der Arsen, in the presence of our Prelate, Bishop Mesrob Ashjian. His Grace offered a stirring sermon, congratulating Der Arsen for his service, reminding the congregants that to be a Christian means to serve, and emphasizing that it is one of the precepts of Christianity.

Following the service, more than 300 members of the congregation gathered in the Marriott Hotel to enjoy dinner and a program presided over by the Prelate.

Mr. Nazareth Emlikian, Chairman and Treasurer of the Executive Council, acted as Master of Ceremonies. After Mr. Stephen Selverian gave a toast and several community leaders reflected on Der Arsen's many achievements, Mr. Antranig Bedrossian, Chairman of the Board of Trustees, thanked Der Arsen for his dedicated service and presented him a gift on behalf of the entire community.

The next speaker, Mr. Sarkis Teshoian, Esq., Chairman of the National Council, started his remarks by stating that he observed a love affair between those present and Der Arsen. He went on to say that a truer reflection of that feeling would be a greater effort on everyone's part to be present and participate in the Sunday services. Mr. Teshoian reminded the attendees that to be a Christian means sacrifice, that many accomplishments that are treated as extraordinary occurrences

should be matter of fact items, if we, individually, lived up to the obligations of Christianity. He concluded by requesting that all the parishioners get involved in the programs sponsored by the Prelacy.

Our Prelate's address started with recalling of the difficulties that Der Arsen and the few priests in the parishes had in the early years of our Prelacy. How too few people were doing far too many jobs, but that their effort was a labor of love. He thanked Der Arsen for his efforts, particularly in those early days. His Grace then went on to say that as the Prelacy grew stronger and more viable, the strength of the Diocese increased. Mesrob Surpazan indicated that the Prelacy started with only one employee and now, some 20 years later, we have nine full-time and a countless number of part-time employees. But more importantly, the quality and ability of the employee is so much greater that the continuing programs offered in the Religious, Educational and Cultural areas refelct that quality and ability. More importantly, as the parishes implement the programs, assistance is available to the parish by these well qualified program co-ordinators.

His Grace, Mesrob Surpazan concluded his remarks by admonishing all to remember their Christian duty and to participate fully in the offerings of the church.

Following the remarks made by His Grace, Der Arsen rose to thank those present and rededicated himself to the parishioners.

The program came to a conclusion with the Benediction given by our Prelate, His Grace, Bishop Mesrob Ashjian.

**Archdeacon and Acolytes Ordained
In St. Illuminator's Cathedral**

On February 8th, 1981, His Grace Bishop Mesrob Ashjian, responding to the request of Rev. Mousegh Der Kaloustian, Pastor, and the Board of Trustees of St. Illuminator's Cathedral in New York City, bestowed the order of Archdeacon upon Mr. Sarkis Godoyan, who has served the Armenian Church both in Beirut and the United States for many years. As an Archdeacon he is given the right to disperse incense, read the Scriptures and make the Offertory.

the right to sing form the altar, read the Scriptures, and disperse incense.

On the same day, as pictured above, His Grace also bestowed the order Acolytes on Mr. Vartkes Baboghlian, the Cathedral's Choir Master, and on three *tbirs*: Toros Torossian, Vazken Torossian, and Varoujan Torossian. The first three were also bestowed the right of carrying the *ourar*; as stolebearers (*ourar* bearers) they are given

The day's ceremonies were particularly interesting for the New York community since all phases of the ordinations were fully executed. Beginning with the *tonsure* whereby the Bishop cuts a clump of hair from each Acolyte thus giving them the right to read the Psalms, and then giving them the right to sweep the Church symbolized through their receiving a broom, the Bishop went on to bestow the four orders of Acolyte as follows: *order of porter*, symbolized by the Key; *order of the Lector*, the right to read Scriptures; *the order of Exorcist* symbolized by the Book of Rituals, and finally the *order of the Acolyte*, symbolized by the empty cruet and the lighted candlestick (as seen in above photo).

Մեծ է փառք քահանայութեան, յարժանապէս ունողսն. ընդ Աստուած եւ ընդ մարդկան միջնորդ լինիլ եւ յԱստուծոյ առնուլ զճնորհս եւ ի սոսա բաշխել:

ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻ

OUTREACH

His Grace Bishop Mesrob Ashjian, Prelate

Editor ..... Hasmig Mergian

OUTREACH (USPS 426-490) is published monthly by the Prelacy of the Armenian Apostolic Church of America, 138 East 39th Street, New York, New York 10016, (212) 689-7810. Unsolicited manuscripts will be considered for publication; please include a stamped, self-addressed return envelope. We reserve the right to edit articles in order to conform to space limitations. Signed articles do not necessarily reflect the policy of the Armenian Apostolic Church of America. Send all correspondence to the above address to the attention of the Editor. Printed in the United States of America. Second class postage paid at New York, New York 10016.

©1981 Prelacy of the Armenian Apostolic Church of America

Հոգեւորականին կեանքը՝ արիւնի զոհ մ'ըլլալէ աւելի եւ առաջ՝ պէտք է լինի անարիւն պատարագ, այսինքն պաշտօն. կենդանի զոհաբերութիւն անձին՝ իր բոլոր զօրութիւններով, ամբողջ հոգիովն ու կեանքովը, այսինքն բանատր եւ գործնական կերպով՝ ըլլալու համար փառաբանութիւն Աստուծոյ անուան: Պատմելով Քրիստոսի մահը լոկ խօսքով՝ յուզիչ քերթուած մը կարդալու կամ շքեղ դիցազներգութիւն մը արտասանելու վայելքը միայն պիտի տուած ըլլայինք մենք մեզի: Իսկ անոր խորհուրդը խառնելով մեր հոգւոյն հետ, եւ այդպիսի ներշնչութեամբ մը լեցուած՝ անոր մասին խօսած ատեննին իրաւունք պիտի զգանք մենք մեզի՝ նոյն ատեն սաղմոսերգութիւն հետ ըսել. «քեզ մատուցից պատարագ եւ զանուն Տեառն կարդացից»:

ԹՈՐԳՈՍ՝ ՊԱՏՐԻԱՐԻՔԻ ԳՈՒՇԱԿԵԱՆ

LENT 1981
Sponsored by the
Ladies Guild of the Prelacy

WEDNESDAY, MARCH 18, 1981

6:30 p.m. Lecture
 Lecturer: MRS. AZADOUHIE SIMONIAN
 Topic: "Parents' Role in Christian Education"
 8:00 p.m. Art Exhibit
 Works of Armenian Artists

SUNDAY, MARCH 22, 1981

Armenian Ecclesiastical & Classical Music - String Quartet.
 Sunday, March 22nd, 1981, 2:30 p.m. at Carnegie Recital Hall, 154 W. 57th St. NYC.
 Ovsep Ketendjian/1st Violin: Gayaneh Ketendjian/Cello;
 Judy Levits/Viola; Sebu Sirinian/2nd Violin.
 Donation: \$5.00. Tickets available at the Prelacy Office.
 Tel: (212) 689 - 7810.

WEDNESDAY, APRIL 1, 1981

6:30 p.m. Lecture
 Lecturer: DR. WILLIAM JERRY BONEY
 Topic: "The Meaning of Suffering"
 8:00 p.m. Art Exhibit
 Official Opening of the works of ZOHRA KECHICHIAN of Beirut, Lebanon.

MRS. AZADOUHI SIMONIAN Instructor of English as a second language at the Beirut University College, will be visiting the U.S. as the University representative to the TESOL Conference in Detroit, March 2-9. Author of several articles and a public speaker, her favorite subject is the "Woman." OVSEP KETENDJIAN, GAYANEH KETENDJIAN, JUDY LEVITS, and SEBU SIRINIAN are young artists who will present their talent at a String Quartet at Carnegie Recital Hall. DR. WILLIAM JERRY BONEY of the National Council of Churches, heads the Commission on Faith and Order, the Council arm concerned with the Theological basis of Christian unity. He is an ordained minister of the Presbyterian Church in the U.S. ZOHRA KECHICHIAN is an Armenian artist from Lebanon. Familiarization with his work will lead one to conclude that the artist unlike many others is not one who undergoes upheavals, reversals, fits of rage but one who shows a rare determination and painfully patient reflection of the steps to be followed to achieve harmony between impressions of concepts and their ultimate expression.

All lectures will be delivered in English, followed by a question and answer period and will take place at 6:30 p.m. Prelacy Headquarters, 138 E. 39th (between Lexington and Third) N. Y., N. Y. 10016.
 For further information please call the Prelacy Office: (212) 689 - 7810.

Feast of Light Takes Place In New York's Grand Hyatt

This year's annual "Feast of Light" Dinner Dance sponsored by the Prelacy's Ladies Guild was truly a festive occasion. Held on Saturday, February 7th in New York's new and luxurious Grand Hyatt Hotel, the traditional affair was marked this year by a particular note of elegance and gaiety due in part to the Hotel's excellent service and exquisite decor, and also to the genuine openness of all who attended to enjoy this gala event.

Aram Papazian, the M.C., opened the evening on a humorous note and then went on to give special thanks to Bishop Ashjian, the Prelate, for his dedicated service and continued ability in winning the hearts of all members of the Armenian community.

He introduced the Ladies Guild of the Prelacy—Mrs. Rosemary Alashian, Mrs. Natalie Arzooonian, Mrs. Mary Anne Barsamian, Mrs. Lucy Derian, Mrs. Josephine Gulamerian, Mrs. Suzanne Hagopian, Ms. Susan Keoleian and Mrs. Lucy Papazian—thanking them for their year round endeavors for the benefit of the Prelacy.

He then invited Bishop Ashjian to officiate the Candle-lighting ceremonies. As candles were lit at each table, the Bishop related stories of varying Armenian traditions during this festive feast and also its symbolic meaning. Candlemas, Diarnuntarach in Armenian, explained Bishop Ashjian, is one of the most important and ancient feasts of the Armenian people, having both a Christian and pagan origin and tradition. It commemorates the presentation of Christ in the Temple. As required by Jewish law, the Christ Child was brought to the Temple by Joseph and Mary as a gift to God. Every year in February, the Armenian Church commemorates Candlemas on the 40th day of the birth of Jesus. On the eve of the feast, February 13th, beeswax candles are distributed to the faithful. After the celebrant cleric lights the candles on the main table, the faithful follow him

(continued on page 4)

Van — Khatchkar, (1306).

Խ Ա Չ Ք Ա Ր

Կը գարմանա՞ս, որ երբ բսմ, թէ կ'ապրիմ Եւ Յաւերթութիւն կ'ըսեն ինձի. Տիեզերքի կշիռն եմ վէս. . .
 Երբ կը թաղուիմ անդունդներուն,
 Գոյատեւման ոյժ կը դառնամ,
 Բայց երբ դուրսիմ քարոնմաններուն,
 Թեւերուս վրայ, նուր ու ողկոյզ կը հասունանան:

Խաչքար մըն եմ. . . զուրկ եմ կեանքի
 նշաններէ. . .
 Բայց երբ նայիս իմ նախնիներուն,
 Զերդ երակներ, զծերս ամէն, կը բարախսն.
 Էութիւնս՝ կը տարածուի, կ'անհունանայ:

Խաչքար մըն եմ, բաց վերք մըն եմ.
 Տաք վերք մըն եմ, ողբերգութիւն, փառք կը
 կրնմ. . . :
 Թեւերս երկիմ, լայն կարկառած՝
 Կը կայծկլտամ կրակի նման,
 Ապա որպէս աստղ մը շողուն,
 Նոր կեանք ու յոյս կը բերեմ տուն:

Խաչքար մըն եմ, վե՛մ իստաշունչ, բայց
 ուղղակիւմ.
 Նահատակուած ու մարտիրոս, վիշտ ու ցաւ եմ,
 առապար,
 Արհաւիրք եմ ու կեղեքում. . . եւ հեծկլտում,
 թախիծ ու սուգ:
 Հողին քամած, հողի տնօրէն, սրտի կանչ եմ, Եւ
 քարացած.

Ես ապրող երգ, ու երգող վիշտ. . .
 Եւ հարազատ ու սեփական՝
 Հայուն ինչքար. . . :
 Քամին փչեց, ճիւղն զիս ծածկեց.
 Սակայն գարնան, զիս սպիտակ, կանգուն
 տեսան:
 Զէ՞ որ քար եմ. . .
 Կը դիմանամ յաւերթութեան:

Թե՛րէ՛զ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ

Նիւ Եորք, 16 Յունուար 1981

"In the presence of God, nothing stands between Him and us — we are forgiven. But we cannot feel His presence if anything is allowed to stand between ourselves and others."

Dag Hammarskjöld

ԱՆԴՐՇԻՐԻՄԵԱՆ ԶԱՅՆԵՐ

Հանդիմով հրատարակութեան կուտանք հոգեւոր Տ. Սուրբ Ա. Քիմյ. Բարախանի սոյն յոդուածը, որով մեր թեմի վաստակաշատ փահանայ հայրը իր սրտի խօսքը կ'ուղղէ մեզի՝ հայ եկեղեցւոյ եւ հայ դպրոցի սերտ աղերսին վերաբերումով:

Հիմա որ ինք չկայ, իր խօսքը՝ գերբզմանէմ ելլող սրբազան պատգամի պէս կը հնչէ մեր աւկանջներուն: Ունկնդիր ըլլանք ձայնի մը՝ որ մեր խղճին ձայնն է նաեւ:

Թէ՛ Եկեղեցի, Թէ՛ Դպրոց

«Բաց մեզ, տէր. . .»

Եկեղեցի՛ ու դպրոց՛: Այս է ահա՛, միակ կարգախօսը մեր օրերուն, ե՛ւ «արժան եւ իրա՛ւ» կարգախօս. ե՛ւ ճակատագրական կարգախօս. . . :

Ամէն անգամ, որ եկեղեցի-դպրոց շինելու հարցը ծագի, — եւ այս առթիւ՝ բոլորովին անտեղի նախապատուութիւն մըն է եւ փոխասացութիւն մը՝ որ կը տրուի մէկին կամ միւսին —, կը մտածեմ թէ 15 դար ետքը, մենք կը գտնուինք ազգապահպանման այն ճակատագրական հարցին առջեւ, որուն համար 15 դար առաջ կը խոկային սրտակէ՛զ ու աղեխա՛րջ՝ Հայոց Արքան, Հայոց Հայրապետը եւ Հայոց Վարդապետը, որը յետոյ պիտի ըլլար նաեւ Հայոց անդրանիկ եւ փրկիչ Վարժապետը. . . :

Վաւառապառն արքան, Սահակ Հայրապետը եւ Մեսրոպ Վարդապետը, այս արդարամիտ ու պայծառտես Վարդերը, երբեք ալ մեծ տեսողներ, իրենց խոզվայոյզ ժամանակին եւ հեղձուցիչ կացութեանը մէջ՝ տեսան թէ, կրօնքն ու լեզուն միայն կրնան ըլլալ ազգին փրկութեան լատն ու խարխիւրը:

Կրօ՛նք եւ Լեզո՛ւ: Այսօր իսկ ասո՛նք են Ազգը, արդարեւ, նկատելով որ միւս բոլոր ազգակները կը խրտանան ասոնց մէջ: Հետեւաբար Ազգին փրկութիւնը կը նշանակէր փրկել Հայուն կրօնքն ու լեզուն:

Իսկ կրօնքին ու լեզունին փրկութիւնը կարելի էր մի միայն Հայ Գիրերու գիւտովը: Եւ Հրաշքը յայտնուեցաւ. Ս. Մեսրոպ վսեմական ճշնութեամբ մը գտաւ Հայ լեզունի յատուկ գրերը. . .

Եւ բարձրացան կողք կողքի Հայոց եկեղեցին ու Դպրոցը: Անոնց մէջ՝ աստուածապարգեւ Հայ գրերով գրել-կարդալ սորվեցան Հայ ժողովուրդն ու նոր սերունդը, Հայ եկեղեցիէն դուրս նետուեցան օտար լեզուները, եւ մեր մայրենի մեծասքանչ լեզուով հայացան Քրիստոսն ու Աւետարանը, եւ փոխադարձաբար Հայը դարձաւ քրիստոնեայ:

Սակայն, Քրիստոսի Հաւատքն ու Հայու ոգին ոչ թէ խառնուեցան իրարու, օր մըն ալ դիւրաւ իրարմէ բաժնուելու համար, այլ բազմադրուեցան, ձուլուեցան եւ ծնաւ Հայ քրիստոնեայ մարդը. . . :

Եւ այսպէս, շնորհիւ մեծ սուրբերուն եկեղեցիին ու դպրոցին Հայ քրիստոնեայ ազգը բարձրաճակատ եւ պատուաբեր խոյանքներով կտրեց-անցաւ 15 դարերը եւ քաղց արիւնի ծովու եւ կրակներու մէջէն, անարգելով անոնց արիւնարբու բռնակալները, եւ այս օրերուն, ա՛լ աւելի մաա՛յլ ու փոթորկայոյզ այս ժամանակին եւ ա՛լ աւելի ահաւոր այս պայմաններուն մէջ եկած-կանգնած է այն նորէն միեւնոյն ճակատագրական հարցին առջեւ:

Օրհասական պայքարի մէջ է դարձեալ Հայը իր գոյութեանը համար. թէ՛ մեր մայր ու հայր Հայրենիքին մէջ եւ թէ՛ եւ մանաւանդ Հայրենիքէն դուրս՝ մեր անտիրական գաղթաշխարհին մէջ, ուր՝ հետզհետէ եւ իրարու ետեւէ կը գոցուին դռները Հայ դպրոցներուն, եւ օտարացումն ու ձուլումը կը սպառնան Հայու գլխուն դամակեան սուրի նման. . . :

Այս պեծուկի ժամանակներու ու պայմաններուն մէջ՝ Հայրենիքէն ներս թէ՛ դուրս, Հայութիւնը իր մեծ Հայրապետին եւ իր աներկորդ վարժապետին պէս ոգի ի բռին կ'աշխատի շինել եկեղեցի ու դպրոց, անոնց մէջ գտնելով դարձեալ իր փրկութիւնը:

Օրհասական պայքարն է այս դարձեալ հայապահպանման Հարցին, որ կը հրամայէ ու կը պարտադրէ Հայ ժողովուրդին բոլորովին ու խմբովին եկեղեցիին ու դպրոցին շուրջը:

Եւ այս առթիւ, կը կրկնեմ նորէն, բոլորովին անտեղի է եւ պարագայ ժամավաճառութիւն այն պատճառաբանութիւններն ու նախապատուութիւնը, որ մէկը կուտայ եկեղեցիին եւ ուրիշ մը՝ դպրոցին:

Եկեղեցին ու դպրոցը իրարմէ բաժան եւ իրարու հակադէր հաստատութիւններ չեն. այլ մի՛ են եւ իրարմէ անբաժան եւ իրարու լրացուցիչ:

«Եկեղեցի՞ շինել թէ՛ դպրոց՞»: այս հարցումի մասին Հայոց պատմութիւնը այդ շրջանէն ո՛չ մէկ նշան արձանագրած է: Ամէն տեղ, ուր որ կրնային կը շինէին եկեղեցի ու դպրոց: Եկեղեցին դպրոց էր, ու դպրոցը՝ եկեղեցի մեծ սուրբերուն համար:

Որքին մէջ գաղափարն ու նպատակը նոյնն են: Եկեղեցի, դպրոց, եւ ինչո՞ւ չէ նաեւ ակումբ, եւ ասոնցմէ առաջ մանաւանդ ընտանեկան նուիրական յարկը, Հայուն տունը, այս չորսն ալ կը նշանակեն ժողովուրդ, հաւաքակալութիւն ու ժողով:

Տեղ մը հաւաքել, տեղ մը ակումբել հայ ժողովուրդը եւ հոն՝ զանոնք զօղել իրարու եւ զինել հայու լեզու (Շարունակութիւն էջ 4)

and go home with lighted candles to light the lamps in their homes. This tradition continues in the Middle Eastern Armenian communities, as an expression of Christian faith, since Christ is referred to as the Light of the World.

His Grace, Bishop Ashjian thanked the guests individually for attending and supporting the Prelacy. There were guests who had come from long distances to participate in this annual affair, such as from Worcester and Lexington, MA; Colledgeville and Harrisburg, PA; London, Paris and a large group of Iranian Armenians.

The Prelacy Ladies Guild would like to extend its deep appreciation to Ms. Kathy Manuelian for her generous donation of time and talent in preparing the cover design of the evening's program.

The Feast of Light is a traditional affair planned with the hope that all Prelacy supporters will attend and demonstrate their abiding faith in its goals and efforts. It is only with the community's support of such basic functions that the Prelacy can be assured of growing in strength and maintaining its role as a source of light for the community. We deeply thank all for their participation and continuing faith. THANK YOU!

CAMP HAIASTAN NOW ACCEPTING SUMMER JOB APPLICATIONS

Camp Haiastan of the Armenian Youth Federation is seeking qualified individuals for employment during the 1981 Camping Season. Applicants must be at least 18 years of age, with the exception of Kitchen Helpers who must only be 17 years old. Applications are being accepted for the following positions: Counselor, Armenian School Teacher, Lifeguard, Secretary, Kitchen Helper. THE DEADLINE FOR RECEIPT OF ALL APPLICATION MATERIALS IS MAY 1, 1981.

For application materials, contact your local A.Y.F. chapter, or this year's Staff Director:

Paul Chengelian
107 Avenue Louis Pasteur, #330
Boston, MA 02115
Tel: 617 - 232 - 6918

(Շարունակութիւն էջ 3էն)

Թէ՛ եկեղեցի, Թէ՛ դպրոց

Լով, հայու հոգիով եւ Հայ քրիստոնեայի հաւատքով՝ ստեղծագործելու եւ դիմադրելու համար բարբարոսներուն եւ ամենակուլ ժամանակին . . . :

Հիմնական գաղափարը այս է: Եւ հիմնականն ու էականը ասոր համար՝ փրկութեան դուռ մը բանալն է, ըլլայ ան եկեղեցիի, դպրոցի թէ՛ ակումբի դուռ մը. միայն թէ՛ թո՛ղ բացուի փրկարար դուռ մը . . . :

Այս պահուս կը բերուի միշտելու Հայ եկեղեցիին Մաղկազարտի սօնն ու իր «Իոնբացէք»ի արարողութիւնը:

Ի՛նչ սքանչելի եւ ի՛նչ վսեմական խորհուրդ է եւ արարողութիւն:

Նոր գաղափար մը կը ծաղկի գարնան հետ եւ գարնան պէս. եւ այդ նոր գաղափարին յաւերժական լոյսի՛ն ու խաղաղութեան՝ ծարաւի հոգիները ծնրադիր՝ կ'աղաղակեն ողբագին . . . «Բա՛ց մեզ, տէ՛ր, զդուռն ուղորմութեան» . . . :

Անդրադառնալով պահ մը մեր դաժան ճակատագրին՝ Հայ ստեղծագործ ոգին եւ Հայ աստուածաշունչ լեզուն փրկելու համար, Հայու հանճարին հաւատացեալները նոյնպէս իրենց սրտերուն մէջ ծնրադիր՝ կ'աղաղակեն տրտմախախտ . . . բացէ՛ք մեզի դուռ մը, որ փրկէ Հայու հաւատքն ու լեզուն . . . :

Փրկութեան մէկ մէկ դուռ են դուռը եկեղեցիին, դուռը դպրոցին, դուռը ակումբին եւ դուռը Հայ ընտանեկան նուիրական տան: Այդ դռներէն ներս մըտնողները կը մկրտուին ու կը հաղորդուին Հայուն եւ Քրիստոսի հաւատքով, Հայուն եւ Քրիստոսի արիւնով եւ Հայուն մեծասքանչ եւ աստուածաշունչ լեզուով . . . :

Թո՛ղ բացուին այդ դռները առանց խտրութեան, առանց նախապատուութեան եւ դոյզն փոխասացութեան, թո՛ղ բացուին որքան կարելի է շուտ եւ որքան կարելի է հատ. Հայ քրիստոնեայի հաւատքին, լեզուին եւ հայրենի սրբութիւններուն կարօտէն տոչորուող հոգիներուն առջեւ . . . :

Օրհասական պայքարի կարգախօսն է, չմոռնանք, փրկել Հայ ստեղծագործ ոգին, մայրենի մեծաւառն լեզուն եւ կենսատու հաւատքը, փրկելու համար Հայ ազնուագոյն ազգը Ձուլման Վտանգէն . . . :

«Եւ ողորմեա՛, տէ՛ր, հարց եւ եղբարց մերոց՝ կենդանեաց եւ հանգուցելոց. եւ ողորմեա՛, տէ՛ր, զեկեղեցի շինողաց, երախտաւորաց, պողատուից եւ սպասաւորաց» . . . :

Mid and Northwest Armenian Schools

tor of the Taniel Varoujan Saturday School. He directs the activities of a staff of over a dozen teachers and a student body of around 100 girls and boys, ranging in age between 4 and 17. Father Sarkis, an educator/administrator with much experience is widely respected as an Armenian literary authority. He has developed a course of study for the school, which is a well thought-out model of language teaching. The comprehensive curriculum offers a variety of Armenian subjects. Armenian history and literature are both taught in Armenian, while an analysis of the language/grammar for the advanced grades, reflects quality usually reserved for Armenian every day schools. Achievements are also evidenced by the fact that two talented students were chosen for the A.N.E.C. trip to camp in Armenia, and that graduates from Taniel Varoujan School are represented in the teaching staff today.

The Chicago Armenian community has grown tremendously over the past decade. Under the dynamic leadership of Father Sarkis, Community organizations have grown as well. Recently a new church was built and consecrated for the All Saint's parish in the prosperous suburb of Glenview, where Fr. Sarkis hopes to establish a second Armenian school. Mrs. Sahagian discussed plans and projects for this exciting addition to the Taniel Varoujan School, in meetings with Der Hayr, and the devoted President of the School Board, Mr. Vartan Hagopian. The Executive Coordinator was encouraged by the vigorous national spirit displayed by the Armenians of the Chicago area, and believes that the community is on the threshold of a creative and dynamic period in Armenian education.

Racine, Wisconsin

Rev. Sempad Der Mksian, pastor of St. Hagop Church of Racine, Wisconsin, is justifiably proud of the A.R.S. Marzbed School in his community. Under the direction of Superintendent Mrs. Sonia Buchaklian, a professional educator, the school is gaining the reputation of being one of the most efficiently and effectively operated schools in the A.N.E.C. system. Although the community is small in size, Mrs. Buchaklian has succeeded in attracting a bi-lingual staff, school board and educational consultants of high professional calibre to the school.

The challenge facing the Marzbed School administration and staff is the task of educating the children of families whose roots reach back to three generations in Racine! Several years ago, the Superintendent and staff noted that while the majority of their students is English-speaking, all available teaching materials were written for Armenian-speaking students. Years of frustration and struggle with inadequate texts, gave rise to the determination of school personnel to design programs that fit the needs of their own unique student population. With the invaluable assistance of Rev. Der Mksian, Mary Mahdasian, the untiring President of the school Board, and of Sara Mikaelian, Board Secretary and former teacher, Mrs. Buchaklian set out to grapple with this monumental responsibility.

After long periods of study and evaluation, trial and error, plus countless hours of illustrating/lettering and tedious grading of materials for six teaching levels, finally, one of the most lively, innovative courses of study to be developed for English speakers was produced. The teaching materials are comprised of attractively illustrated work-sheets, reminiscent of public school teaching aids. The texts are meticulously graded so that each level of proficiency flows gradually into the next. Methodology also reflects professional standards, since the teachers are all professionally employed in Racine public and private schools.

Cooperation, mutual respect, and a youthful pioneer spirit in education are the chief qualities of the Marzbed School family. A.N.E.C. lauds the innovative work of the school administration and faculty and plans to further develop and field-test the fine materials already in use.

St. Louis, Granite City, Chicago, Waukegan and Racine Armenians represent only a small percent of the larger family of diaspora Armenians. Yet, if Armenians everywhere were as actively involved as these Mid and Northwesterners are, in maintaining their language and heritage, the task of cultural transmission and preservation would be dramatically simplified. The early Armenian pioneers who settled in the region of the gateway to the West, would be proud to see the renewed excitement, activity and initiative in Armenian education, in those places where they found safe haven so long ago.

Hourig-Papazian Sahagian

MARCH DAILY READINGS 1981

- 1. Sun.—Great Barekandan (Good-living Day). First Sunday of Lent. Is. 58:1-14, Rom. 13:11-14:25, Mt. 6:1-21.
2. Mon.—First day of Lent—Is. 1:16-20.
3. Tues.—Second day of Lent—Ezek. 18:20-23.
4. Wed.—Third day of Lent—Ex. 1:1-2:10, Joel 1:14-20.
5. Thur.—Fourth day of Lent—Rom. 6:3-14.
6. Fri.—Fifth day of Lent—Dt. 6:4-7:10. Job 6:2-7:13. Is. 40:1-8.
7. Sat.—Sixth day of Lent—St. Theodore the General. Wis. 8:19-9:5, Rom. 8:28-39, Is. 62:6-9, Mt. 10:16-22.
8. Sun.—Second Sunday of Lent—(Sunday of Expulsion)—Is. 33:2-22, Rom. 12:1-13:10, Mt. 5:17-48.
9. Mon.—Eighth day of Lent—I Sam. 1:1-23, Prov. 1:1-33, Jer. 1:1-10.
10. Tues.—Ninth day of Lent—I Sam. 1:23-2:26, Prov. 2:1-3:10, Jer. 1:11-2:3.
11. Wed.—Tenth day of Lent—Ex. 2:11-22, Joel 2:1-11, Mic. 4:1-7.
12. Thur.—Eleventh day of Lent—I Sam. 3:21-4:18, Pr. 3:11-4:14, Jer. 2:31-3:16.
13. Fri.—Twelfth day of Lent—Dt. 7:11-8:1, Job 9:1-10:2, Is. 40:9-17.
14. Sat.—Thirteenth day of Lent—Saints: Cyril Patriarch of Jerusalem, Cyriacus Judas the Bishop and His Mother Anna. Pr. 11:2-11, Is. 61:3-7, II Tim. 4:1-8, John 10:11-16.
15. Sun.—Third Sunday of Lent (Sunday of the Prodigal Son). Is. 54:11-55:13, II Cor. 6:1-7:1, Lk. 15:1-32.
16. Mon.—Fifteenth day of Lent—Col. 2:8-3:4.
17. Tues.—Sixteenth day of Lent—Heb. 11:1-31.
18. Wed.—Seventeenth day of Lent—Ex. 2:23-3:15, Joel 2:21-32.
19. Thur.—Eighteenth day of Lent—Is. 45:17-25, Eph. 3:14-4:13.
20. Fri.—Nineteenth day of Lent. Dt. 8:11-9:10, Job 12:1-13:6, Is. 42:1-8.
21. Sat.—Twentieth day of Lent—Saints: John Patriarch of Jerusalem, and Armenian Catholicos John of Otzoon and Doctors John of Orotni, and Gregory of Datev. Pr. 20:6-22, Baruch 4:21-24, II Cor. 4:1-11, John 9:39-10:10.
22. Sun.—Fourth Sunday of Lent (Sunday of the Steward). Is. 56:1-57:21, Eph. 4:17-5:14, Lk. 16:1-31.
23. Mon.—Twenty Second day of Lent—Jer. 32:19-44.
24. Tues.—Twenty third day of Lent—Job 38:1-40:5.
25. Wed. Twenty fourth day of Lent—Ex. 3:16-22, Joel 3:1-8.
26. Thur.—Twenty fifth day of Lent—I Cor. 8:5-9:23.
27. Fri.—Twenty sixth day of Lent—Dt. 9:11-23, Job 16:1-17:16, Is. 43:22-44:8.
28. Sat.—Twenty seventh day of Lent—Saints Forty Innocents Martyred at Sebastea. Wis. 3:1-8, Nahum 2:1-4, Is. 43:1-3, Eph. 6:10-18, Mt. 13:43-52.
29. Sun.—Fifth Sunday of Lent—(Sunday of the Judge) Is. 65:8-25, Phil. 3:1-4:9, Lk. 17:20-18:14.
30. Mon.—Twenty ninth day of Lent—Heb. 1:1-14.
31. Tues.—Thirtieth day of Lent—Is. 7:10-8:10.

Abbreviations Used This Month

Table with 2 columns: Old Testament (Dt, I Sam, Pr, Is, Jer, Ezek, Mic) and New Testament (Mt, Lk, Rom, I Cor, II Cor, Eph, Phil, Col, 2 Tim, Heb) with corresponding book names.

66th Anniversary
Armenian Martyrs' Day
April 24, 1981
at 7:00 P. M.
St. Patrick Cathedral
New York City